

YHDESSÄ HYVÄ

Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen
opiskelu huollon laatukäsikirja

Sisältö

1. Johdanto	3
1.1 Pirkanmaan hyvinvointialueen opiskeluhoollon painopisteet	4
2. Yhteisöllisen opiskeluhoollotyön määrittelyä	5
2.1 Hyvinvoiva ja turvallinen opiskeluyhteisö	6
2.2 Osallisuus yhteisöllisessä työssä	7
2.3 Kouluun kiinnittyminen	8
2.4 Yhteisöllisen opiskeluhoollon toimijat	10
Perusopetus	10
Toinen aste	12
3. Yhteisöllisen opiskeluhoollotyön vuosikello	14
Vuosikellon esimerkkimalleja.....	15
4. Yhteisöllisen työn tietopohja ja mittarit	16
5. Käytössä olevia yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapoja	19
5.1 Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö	20
5.2 Opiskeluhoolloryhmän toiminta	26
5.3 Tiedottaminen	29
5.4 Vuorovaikutus ja osallisuus	33
5.5 Terveys ja hyvinvointi	37
6. Ilmiölähtöinen toimintamalli yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä	41
7. Yhteisöllisen opiskeluhoollon laadun arviointi	45
8. Lähteet	46

1. Johdanto

Käsissäsi on ensimmäinen versio Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteisöllisen opiskeluhoitotyön laatukäsikirjasta, jonka tavoitteena on luoda yhteisiä toimintamalleja Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteisölliseen opiskeluhoitoon sekä konkretisoida alueellisen- ja koulutuksenjärjestäjäkohtaisten opiskeluhoitosuunnitelmien tavoitteita käytännönläheisesti.

Yhdessä hyvä -laatukäsikirja on laadittu Yhdessä yhteisöllisesti -hankkeessa mukana olleiden 14 koulutuksenjärjestäjän yhteistyönä. Hankkeen tavoitteena oli laatia mukana olevien kuntien yhteistyönä yhteisöllisen opiskeluhoiton laatukäsikirja sekä edistää koulutuksen järjestäjien alueellisen yhteisöllisen opiskeluhoiton verkoston ja systemaattisen koulutus- ja sparrausverkoston luomista Pirkanmaan hyvinvointialueella. Painopisteinä olivat erityisesti yhteisöllisen opiskeluhoiton kehittäminen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden mielenterveyden tukeminen.

Hankkeen kautta on pyritty vastaamaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014 koskevaan muutosmääräykseen (OPH-532-2023), jossa korostuvat erityisesti poissaolojen ehkäiseminen sekä poissaolojen suunnitelmallinen seuraaminen ja niihin puuttuminen yhdessä kotien kanssa. Muutosten tavoitteena on luoda oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukeva toimintakulttuuri, jossa koulun aikuisilla on yhteinen vastuu turvallisen koulupäivän luomisesta. Uudistukset vastaavat perusopetuslain 26 §:n muutokseen, joka astui voimaan 1.8.2023.

Laatukäsikirjan työstäminen aloitettiin alkukartoituskyselyllä, jonka tarkoituksena oli selvittää mukana olevien kuntien ja oppilaitosten toiveita käsikirjaa kohtaan sekä kartoittaa valmiita materiaaleja ja haasteita yhteisölliseen opiskeluhoitoon liittyen. Alkukartoituksen jälkeen annetut vastaukset käytiin tarkemmin läpi kunkin vastaajan kanssa mahdollisten täydennysten varalta.

1.1 Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman luonnos

Koulutuksenjärjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmista nousevat painopisteet ja niihin liittyvät tavoitteet

- **Opiskeluhoillon yhdenvertainen saatavuus**

Tavoite: opiskeluhoitopalveluiden saatavuuden ja henkilöstön riittävyyden turvaaminen ja yhdenvertaisten palveluiden tarjoaminen koko Pirkanmaalla.
- **Kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämisen kehittäminen**

Tavoite: koko Pirkanmaan yhteinen tulosten tarkastelu ja toimintamalli tulosten tehokkaaseen hyödyntämiseen.
- **Kiusaaminen ja kouluväkivalta**

Tavoite: opiskelijoiden kiusaamiseen, häirintään, syrjintään ja väkivaltaan puuttuminen, rasmin vastainen työ, uusien toimintamallien käyttöönotto.
- **Seksuaalinen häirintä ja seksuaaliväkivalta**

Tavoite: tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja puuttumisen kehittäminen.
- **Nuorten mielenterveyteen ja elämäntapaan liittyvät ongelmat**

Tavoite: varhaisen tuen ja puuttumisen vahvistaminen.
- **Yksinäisyys**

Tavoite: yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen koulujen ja oppilaitosten arjessa
- **Alueellinen eriytyminen, maahanmuuton lisääntyminen**

Tavoite: alueellisten erityispiirteiden tunnistaminen ja tarpeenmukaisen tuen ja palveluiden varmistaminen
- **Poissaolojen lisääntyminen, koulua käymättömät lapset ja nuoret**

Tavoite: opintoihin kiinnittymisen vahvistaminen, poissaoloihin puuttumisen yhteinen malli ja sen jalkauttaminen, kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen

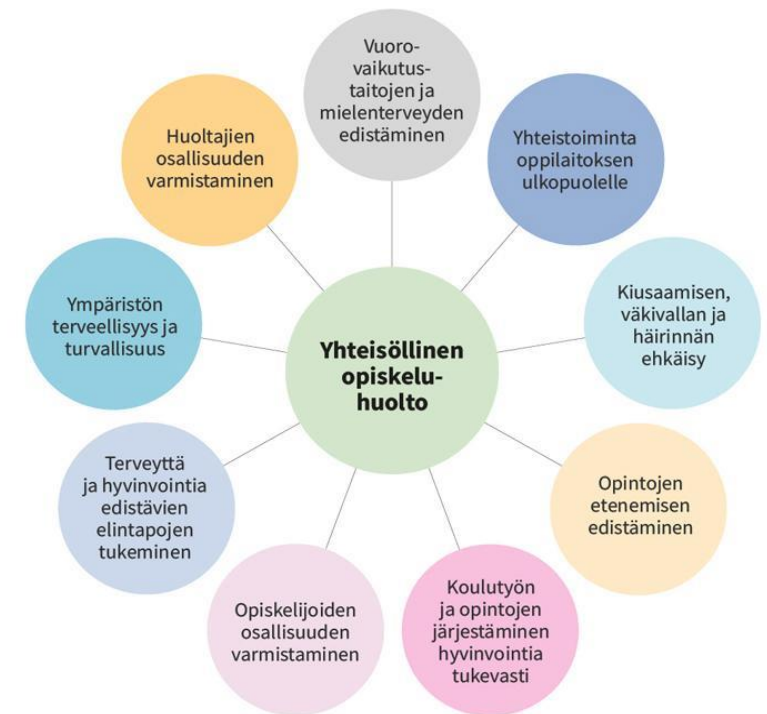
2. Yhteisöllisen opiskeluhuollon määrittelyä

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti koko oppilaitosyhteisöä tukevana *yhteisöllisenä opiskeluhoitona* (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki [OHL] 1:3 §).

Yhteisöllinen opiskeluhoito tarkoittaa toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden *oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä*. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] 2023.)

Yhteisöllinen työ on luonteeltaan ennalta ehkäisevää, mikä vähentää pitkällä aikavälillä myös yksilökohtaisen tuen tarvetta (Opetushallitus).

Yhteisöllistä opiskeluhoitotyötä toteuttavat kaikki oppilaitoksessa työskentelevät toimijat yhteistyössä huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa (OHL 1:4 §). Yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja yhteisöllistä työtä johtaa rehtori. *Alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma ja koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitosuunnitelmat* ohjaavat yhteisöllisen opiskeluhoitotyön toteuttamista.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon sisältöalueita. Lähde: [THL](#)

2.1 Hyvinvoiva ja turvallinen opiskeluyhteisö

Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö on kouluyhteisön hyvinvoinnin tukemiseen tähtäävää toimintaa, jonka tavoitteena on vähentää henkilökohtaisten vastoinkäymisten vaikutusta jäsenten hyvinvointiin. Yhteisöllinen työ on koulun kaikkien jäsenten vastuulla. (Perttula ym., 2019, 49.)

Yhteisöllisen työn tavoitteena on tukea koulun toiminnallisia rakenteita, jotka edistävät positiivista kohtaamista ja vuorovaikutusta. Oppilaille tämä merkitsee nähdäksi ja hyväksytyksi tulemistä omana itsenään sekä mahdollisuutta osallistua yhteisöä koskeviin yhteisiin asioihin. (mt.)

Yhteisöllinen työ tapahtuu pääasiassa arjen kohtaamisissa. Työhön sisältyy myös muita toimenpiteitä, kuten suunnittelua, kokouksia koordinoitua ja arviointia, joiden tavoitteena on edistää kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvointia (mt.).

Esimerkkejä yhteisöllisestä työstä

- Ryhmäyttämisen ja ryhmäilmiöihin vaikuttaminen
- Tiedon jakaminen esimerkiksi päihteistä ja yhdenvertaisuudesta
- Tunnetaitoharjoittelu, sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- Oppilaitoksen olosuhteisiin (mm. ruokailu, tilojen terveellisyys ja esteettömyys, liikkumisen mahdollistaminen) vaikuttamista
- Hyvinvointinäkökulman huomioimista poikkeuksellista reagoitua vaativissa tilanteissa (mm. kohdennettu luokkatyöskentely tai kurinpitokäytänteet)

2.2 Osallisuus yhteisöllisessä työssä

Yhteisöllisen työn suunnittelun perustana on oppilaiden ja huoltajien **osallisuuden** varmistaminen.

Kouluympäristössä osallisuus tarkoittaa kokemusta kouluyhteisöön kuulumisesta, siihen *kiinnittymisestä*, arvostetuksi tulemisesta sekä mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisiin asioihin. (Sergejeff, 2023.)

Osallisuutta kokeva oppilas kokee ryhmään kuulumisen itselleen merkityksellisenä. Hän löytää oman tilansa ja paikkansa sekä tuntee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi. (mt.)

Tuntiessaan olevansa osa kouluyhteisöä, oppilas sitoutuu koulunkäyntiin ja riski poissaoloihin vähenee. (mt.)

Koulutuksen järjestäjän lakisääteisenä tehtävänä on taata oppilaille aito mahdollisuus osallistua kouluntoimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista

mielipiteensä itseään koskevista asioista. (Perusopetuslaki; Lukiolaki; Laki ammatillisesta koulutuksesta.)

Oppilaiden osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien tulee olla monipuolisia ja kaikille saavutettavissa olevia. Pelkkä edustuksellinen osallisuus, kuten oppilaskunnan hallitus tai tukioppilastoiminta, ei riitä. (Sergejeff, 2013.)

Esimerkkejä oppilaiden osallisuutta tukevista rakenteista

- [Tukioppilastoiminta](#)
- [Kummioppilastoiminta](#)
- [Vertaissovittelu Verso](#)
- [Välkkäritoiminta](#)

2.3 Kouluun kiinnittyminen

Kouluun kiinnittyminen on yleiskäsite, joka kuvaa oppilaan ja hänen kouluympäristönsä välistä vuorovaikutussuhdetta. (Sergejeff, 2023.)

Toisella asteella kouluun kiinnittymisen sijaan puhutaan **opintoihin kiinnittymisestä**.

Kiinnittyminen lisää oppilaiden mielenkiintoa ja kouluuyhteisöön kuulumisen tunnetta sekä ennaltaehkäisee poissaoloja ja parantaa oppimistuloksia. (mt.)

Yhteisöllisessä opiskeluhuollossa kouluun kiinnittymistä tuetaan muovaamalla koulun toimintakulttuuria sellaiseksi, joka edistää oppilaiden hyvinvointia ja viihtymistä koulussa tukien näin myös opinnoissa menestymistä. (mt.)

Kouluympäristön tarjoamat mahdollisuudet vaikuttaa ja tehdä valintoja sekä tunne siitä, että pärjää ja tulee hyväksytyksi omana itsenään, tukee oppilaan kiinnittymistä kouluun. (mt.)

2.3 Kouluun kiinnittyminen

Oppilas kiinnittyy kouluun kolmella tasolla:

Tunneperäisellä, toiminnallisella ja kognitiivisella tasolla. (Sergejeff, 2023.)

- **Tunneperäinen** = Tunnetason kokemukset suhteessa kouluun ja sen toimijoihin.
- **Toiminnallinen** = Oppilaan kouluun osallistuminen, näkyvä käyttäytyminen ja akateeminen ulottuvuus.
- **Kognitiivinen** = Oppilaan uskomukset itsestä ja omasta suoriutumisesta sekä panostus opintoihin.

Lukuvinkki:

Tuomo Virtanen (2017): Näkökulmia oppilaan kouluun kiinnittymiseen

Merkityksellisiä tekijöitä kouluun kiinnittymisen vahvistamisessa (Ulmanen, 2017):

- Hyvä opettaja-oppilassuhde.
- Myönteiset vertaissuhteet.
- Onnistumiset koulutehtävissä.
- Kotoa saatava tuki koulunkäynnille.

Kuvio 3. Kouluun kiinnittymisen ulottuvuudet

Lähde: Sergejeff, 2023.

2.4 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimijat

Taulukko 1. Perusopetuksen toimijat. (Hietanen-Peltola ym. 2018.)

Rooli	Kuvaus
Rehtori (kunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Kokonaisvastuu koulun hyvinvoinnista ja turvallisuudesta • Johtaa koulukohtaista opiskeluhoitoryhmää • Varmistaa kaikkien toimijoiden osallisuuden opiskeluhoitoryhmässä • Huolehtii yhteistyötahojen osallistumisesta opiskeluhoitoryhmään • Päättää työn- ja vastuunjaosta opiskeluhoitoryhmässä ja koulun toiminnassa
Opettajat (kunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Päävastuu yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisesta kouluarjessa • Koulun näkökulma koulunkäyntiin ja oppilaisiin • Vastuu luokkansa/ryhmänsä hyvinvoinnista ja turvallisuudesta osana opetustyötä • Avaintoimija tuen tarpeen varhaisessa tunnistamisessa ja tarjoamisessa • Seuraa oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä tarkkailee ryhmän työskentelyä ja sen muutoksia
Koulukuraattori (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalialan ja sosiaalisen vuorovaikutuksen osaaja • Vahvistaa oppilaiden sosiaalisten taitojen ja yhteisöön kiinnittymistä • Koulun ja kodin välisen yhteistyön vahvistaminen
Koulupsykologi (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Psykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen psykologian asiantuntija • Osaamista kouluarjen hyvinvointisuunnitteluun • Tietoa psyykkisestä kehityksestä, tunne-elämästä, mielenterveyttä suojaavista tekijöistä ja vuorovaikutussuhteista
Kouluterveydenhoitaja (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Terveystarkastusten, lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen asiantuntija • Terveystarkastusten ja huoltajien tapaamisten myötä laaja käsitys oppilaiden ja luokkien hyvinvoinnista • Tuo laajojen terveystarkastusten yhteenvedot ja havainnot opiskeluhoitoryhmään

2.4 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimijat

Taulukko 1. Perusopetuksen toimijat. (Hietanen-Peltola ym. 2018.)

Rooli	Kuvaus
Koululääkäri (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten fyysisen ja psyykkisen kasvun, kehityksen ja niihin liittyvien pulmien lääketieteellinen asiantuntija • Tapaavat laajoissa terveystarkastuksissa kaikki 1., 5., ja 8. luokkien opiskelijat ja heidän huoltajansa • Tarkastelee koulu yhteisön ja -ympäristön ilmiöitä fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä turvallisuuden ja erilaisten riskien näkökulmista
Oppilaat	<ul style="list-style-type: none"> • Tasavertainen toimija yhteisöllisen työn suunnittelussa, toteutuksessa, kehittämisessä ja arvioinnissa • Oppilaiden näkökulma koulunkäyntiin • Opiskeluhuoltoryhmän työskentelyn kannalta arvokasta kokemustietoa, jota muilla ei ole • Pääasiassa edustuksellinen osallistuminen opiskeluhuoltoryhmään
Huoltajat	<ul style="list-style-type: none"> • Tukevat kouluun kiinnittymistä ja seuraavat koulunkäyntiä kodin näkökulmasta • Huomaavat lapsen tai nuoren elinympäristöstä asioita, joita koulussa ei välttämättä huomata • Osallistuvat opiskeluhuollon suunnitteluun, toteutukseen, kehittämiseen ja arviointiin • Vahvistavat osallisuudellaan kouluhyvinvointia • Pääasiassa edustuksellinen osallistuminen opiskeluhuoltoryhmään
Koulun muut ammattilaiset ja ulkopuoliset yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> • Koulunkäynninohjaajat, koulunuorisotyöntekijät, kouluisännät, vahtimestarit, siistijät sekä keittiöhenkilökunnan edustajilla tietoa fyysiseen oppimisympäristöön tai koulun työrauhaan liittyvistä seikoista, jotka tulee huomioida yhteisöllisessä työssä • Mm. nuorisotoimi, liikuntatoimi, sosiaalitoimi, poliisi, seurakunnat, kolmannen sektorin toimijat • Ulkopuolisilla yhteistyökumppaneilla arvokkaita näkemyksiä ja tietoa alueen nuorten hyvinvoinnista • Kutsutaan tarpeen mukaan opiskeluhuoltoryhmän tapaamisiin

2.4 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimijat

Taulukko 2. Toisen asteen toimijat. (Hietanen-Peltola ym. 2019.)

Rooli	Kuvaus
Rehtori tai koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö (kunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Johtaa opiskeluhoitoryhmää ja toimii sen puheenjohtajana • Kokonaisvastuu oppilaitosten terveellisyydestä, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta • Varmistaa kaikkien toimijoiden osallisuuden opiskeluhoitoryhmässä • Huolehtii yhteistyötahojen osallistumisesta opiskeluhoitoryhmään • Huolehtii opiskeluhoitoryhmän tavoitteellisesta työskentelystä (riittävä kokoontumistiheys, eri toimijoiden tehtävänkuvan selkeys)
Opettajat (kunta)	<ul style="list-style-type: none"> • Päävastuu yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisesta • Koulun näkökulma koulunkäyntiin ja opiskelijoihin • Vastuu ryhmänsä hyvinvoinnista, turvallisuudesta ja ilmapiiristä osana opetustyötä • Avaintoimija tuen tarpeen varhaisessa tunnistamisessa ja tarjoamisessa
Koulukuraattori (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaalialan ja sosiaalisen vuorovaikutuksen asiantuntija • Vahvistaa opiskelijoiden sosiaalisia taitoja ja elämänhallinnan taitoja • Edistää yhteisöön kiinnittymisen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön edellytyksiä
Koulupsykologi (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Psyykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen psykologian asiantuntija • Osaamista oppilaitosarjen ja hyvinvointisuunnitteluun • Tietoa nuorten psykologisesta kehityksestä, tunne-elämästä, mielenterveyttä suojaavista tekijöistä ja vuorovaikutussuhteista
Terveydenhoitaja (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysten edistäminen, lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen asiantuntija • Kohtaa lähes jokaisen opiskelijan terveystarkastuksissa tai muilla terveyden- ja sairaanhoidon käynneillä • Kokonaisnäkemys opiskeluryhmien ja –yhteisön ja yhteisön hyvinvointia uhkaavista ilmiöistä

2.4 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimijat

Taulukko 2. Toisen asteen toimijat. (Hietanen-Peltola ym. 2019.)

Rooli	Kuvaus
Lääkäri (Pirha)	<ul style="list-style-type: none"> Nuorten fyysisen ja psyykkisen kasvun, kehityksen ja niihin liittyvien pulmien lääketieteellinen asiantuntija Tapaa terveystarkastuksissa kaikki toisen asteen opiskelijat toisena opiskeluvuonna Tarkastelee oppilaitosyhteisön ja -ympäristön ilmiöitä fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä turvallisuuden ja erilaisten riskien näkökulmista
Opiskelijat	<ul style="list-style-type: none"> Tasavertaisia toimijoita yhteisöllisen työn suunnittelussa, toteutuksessa, kehittämisessä ja arvioinnissa Opiskeluhooltoryhmän työskentelyn kannalta arvokasta kokemustietoa, jota muilla ei ole Osallisuus opiskeluhooltoryhmässä edustuksellista tai voivat osallistua kokouksiin, kun käsitellään heidän ryhmänsä tilannetta
Huoltajat	<ul style="list-style-type: none"> Seuraavat nuorensa opiskelua kodin näkökulmasta Huomaavat nuorten elinympäristöstä asioita, joita oppilaitoksessa ei välttämättä huomata Vahvistavat osallisuudellaan yhteisön hyvinvointia Opiskeluhuollon suunnittelu, toteutus, kehittäminen ja arviointi Edustuksellinen osallistuminen opiskeluhooltoryhmään
Yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> Mm. nuorisotoimi, liikuntatoimi, sosiaalitoimi, poliisi, seurakunnat, kolmannen sektorin toimijat Ulkopuolisilla yhteistyökumppaneilla arvokkaita näkemyksiä ja tietoa alueen nuorten hyvinvoinnista Kutsutaan tarpeen mukaan opiskeluhooltoryhmän tapaamisiin

3. Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön vuosikello

Yhteisöllisen opiskeluhoitotyön lukuvuosittaisen suunnittelun tueksi laaditaan tulevaisuudessa alueen **yhteinen vuosikello**.

Vuosikelloon kirjataan kuukausittain yhteisöllisessä työssä toteutettavat tehtävät, aikataulut, ja päivitettävät ajankohtaiset asiat.

Yhdistää opiskeluhoitoryhmän ja sen jäsenten toiminnot koulun kokonaistoimintaan.

Vuosikello toimii yhteisöllisen työn suunnittelun yhteisenä pohjana, jota oppilaitokset täydentävät tarpeidensa mukaan.

Yksikön yhteisöllisen oppilas- ja opiskelijahuolto (Yohr) vuosikello **Kangasala**

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteet valtuustokaudella 2022-2025 ovat:

- 1) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
- 2) Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen
- 3) Arjen hyvinvoinnin tukeminen
- 4) Turvallisen ja viihtyisän arkiympäristön rakentaminen

Marraskuu

- Yhteistyö tiedonsiirrossa esikoulun ja alakoulujen välillä.

Lokakuu

- Oppilaiden poissaolojen seuranta.
- Tiedonkeruut jatkuvat: TEA-viisari tiedon keruu lukiossa parillisina, peruskouluissa parittomina vuosina.

Syyskuu

- Arvioidaan yksikön terveellisyden ja turvallisuuden sekä hyvinvoinnin nykytilanne.
- Tarkistetaan viimeisimmän tarkastuksen jatkotoimien toteutus ja aikataulu.
- Suunnitelma yhteistyöstä yksikön ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseksi, toimet, tilaisuudet, jne.
- Hyvinvointitiedonkeruut alkavat esim. laajat terveystarkastukset.
- Move-mittaukset toteutetaan kuun loppuun mennessä.

Joulukuu

- Joka toinen vuosi kouluterveyskyselyn tulosten käsittely.
- Move-tulosten käsittely.

Tammikuu

- Oppilaiden poissaolojen seuranta.
- Väliarviointi syyskauden toiminnasta yhdessä yhteistyötahojen kanssa.
- Nivelvaihyteistyö eri tahojen kanssa alkaa.
- Kevään aikataulujen tarkistus (huomioiden yhteistyötahot).

Helmikuu

- Nivelvaihyteistyö jatkuu.
- Kouluterveyskyselyn valmistelut ja tiedottaminen joka toinen vuosi.

Maaliskuu

- Oppilaiden poissaolojen seuranta.
- Nivelvaihyteistyö jatkuu.
- Yläkoulujen erityisopettajat tutustuvat 6-luokkien oppilaisiin.

Elokuu

- Päivitetään yksikön oppilashuoltosuunnitelma, yksikkökohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokoonpano, toimintatavat ja käytännöt, toimintakauden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet.
- Päivitetään turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat.
- Aikataulutetaan yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokoukset.
- Sovitaan tiedottamisesta ja tiedonkeruusta.
- Sovitaan uusien työntekijöiden perehdytyksestä opiskeluhoitotyön toimintaan.
- Arvioidaan henkilöstön koulutustarpeet.
- Yohr:n jäsenet osallistuvat mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin ja henkilökuntakokouksiin.
- Varmistetaan oppilaskunta- ja vanhempainiltoiminnan käynnistyminen.
- Osallisuuden (oppilait, opiskelijat ja huoltajat) huomioiminen oppilashuoltotyön toiminnassa.
- Yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyvät tiimit aloittavat toimintansa (esim. koulusovittelu).

Kesäkuu

- Yksikön yhteisöllisen opiskeluhoitotyön arvioinnin ja suunnittelun varten.

Heinäkuu Lomaa

Toukokuu

- Yksikkökohtaisen oppilashuollon ja oppilashuoltotyön kehittämisen ja arvioinnin sekä vuosikellon päivittäminen.
- Nivelvaihyteistyö tiivistyy.
- Koulusovittelun seuranta.
- Seuraavan lukuvuoden suunnittelu.
- Oppilaiden poissaolojen seuranta.

Huhtikuu

- TEA-viisari tiedon keruun tulosten käsittely joka toinen vuosi lukiossa ja joka toinen vuosi peruskouluissa.
- Oppilashuollon ohjausryhmän linjauksen ja painopisteiden käsittely, seuraavan lkv:n valmistelu.

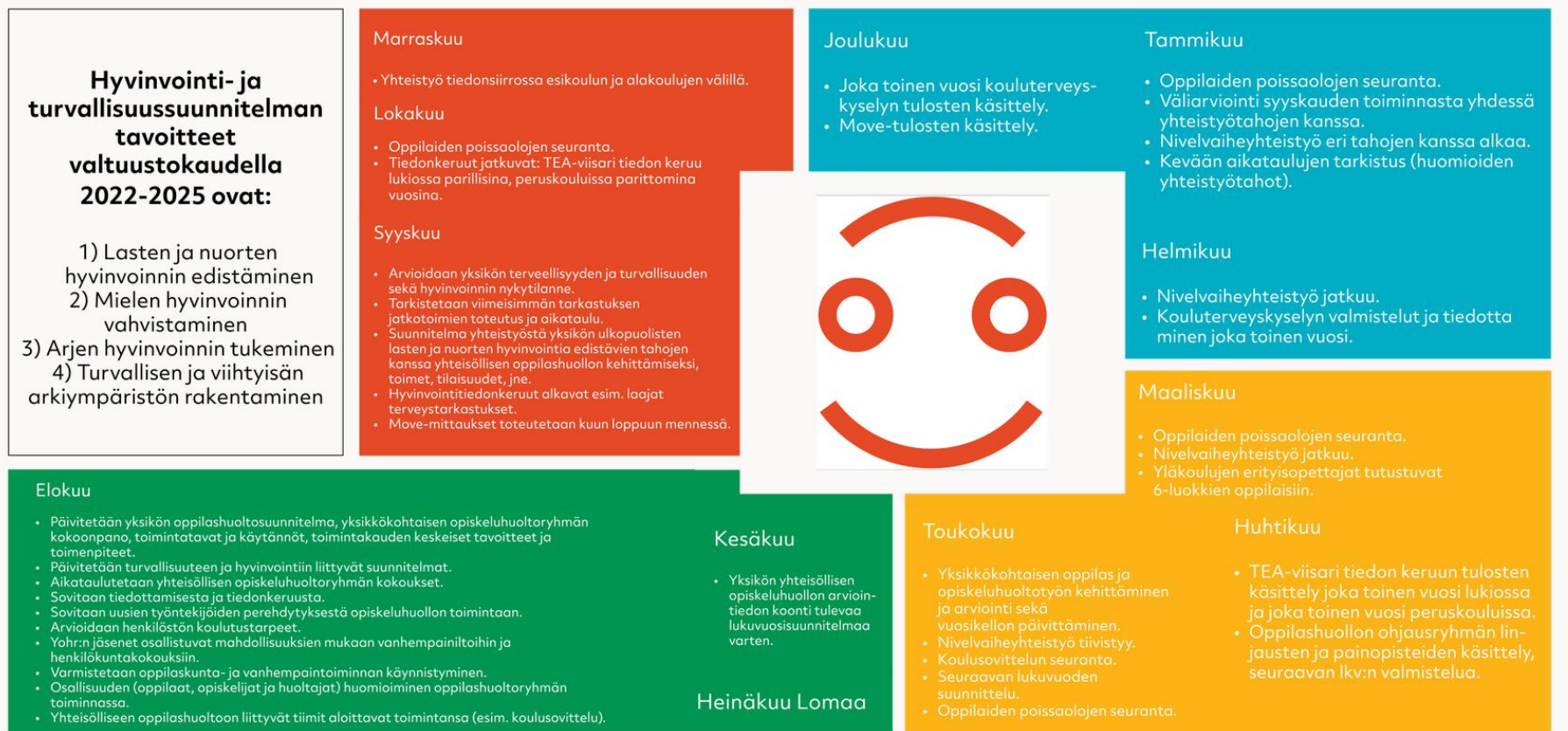
Esimerkkimalli vuosikellosta: Kangasalan kaupunki.

3.1 Vuosikellon esimerkkimalleja

Kangasalan kaupunki.

Yksikön yhteisöllisen oppilas- ja opiskelijahuolto (Yohr) vuosikello Kangasala

Muita esimerkkejä

- [Nokian kaupunki: Emäkosken koulun vuosikello](#)
- [Saku ry: Ammatillisen koulutuksen Hyvinvoinnin vuosikello](#)

4. Yhteisöllisen työn tietopohja ja mittarit

”Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelman toteutumista. Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoon koskevaan arviointiin.” (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Yhteisöllisessä opiskeluhuollossa seurataan oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, osallisuutta, toimintaympäristöä sekä palvelujen saatavuutta ja vaikutuksia koskevaa tietoa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen käytössä olevia yhteisöllisen työn mittareita:

1. [Kouluterveyskysely](#)
2. [TEA-viisari](#)
3. Yhteisöllisen opiskeluhuollon omavalvonta
4. Lukiomittarit
5. [Tasa-arvokysely](#)
6. [Koulun hyvinvointiprofiili](#)
7. Yhteisöllisen työn dokumentointipohja
8. [Vipunen](#)
9. [Laajojen terveystarkastusten yhteenvedot](#)
10. Poissaolotilastot
11. Huoltajapalaute ja opiskelijakyselyt
12. [Terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset](#)
13. Koulujen omat kyselyt

4. Yhteisöllisen työn tietopohja ja mittarit

Mittari	Kuvaus
<u>Kouluterveyskysely</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saannista • Perusopetuksen 4., 5., 8. ja 9. luokat • Toisen asteen oppilaitosten 1.–2. vuoden opiskelijat • Ammatillisissa oppilaitoksissa alle 21-vuotiaat perustutkinto-opiskelijat • Stabiileihin ilmiöihin puuttuminen
<u>TEA-viisari</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa -aineisto kuvaa hyvinvointia, terveyttä sekä yhteisöllistä toimintakulttuuria edistävää toimintaa kouluissa • Aineisto pohjautuu THL:n ja Opetushallituksen yhteistyönä toteuttamaan tiedonkeruuseen • Toteutetaan kahden vuoden välein vuorovuosin perusopetuksessa ja toisella asteella (lukio ja ammatillinen koulutus). • Tietojen avulla koulut, kunnat ja alueet voivat suunnitella, kehittää ja arvioida toimintaansa suhteessa muihin ja koko maahan.
Yhteisöllisen opiskeluhuollon omavalvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjä arvioi opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta ja tekee opiskeluhuollon omavalvontaa yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen kanssa. • Oman koulun hyvinvointikyselyt
Lukiomittarit	<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelijoiden opintojen aloitusta koskeva kysely 1. vuoden opiskelijoille • Abikysely
<u>Tasa-arvokysely</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta • Oppilaiden ja opiskelijoiden kokemukset tasa-arvon toteutumisesta • Kyselyä voidaan käyttää oppilaitoksen tasa-arvosuunnittelun lähtökohtana
<u>Koulun hyvinvointiprofiili</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselyt perustuvat koulun hyvinvointimalliin, joka yhdistelee kasvatustieteellistä, sosiologista ja terveystieteellistä tutkimusta • Tuloksien vertailu koulun sisällä luokka-asteiden välillä tai tietyn alueen koulujen yhteistuloksiin

4. Yhteisöllisen työn tietopohja ja mittarit

Mittari	Kuvaus
Yhteisöllisen työn dokumentointi	<ul style="list-style-type: none"> • Opiskeluhoitoryhmän muistiot • Työn toteutuksen seuranta/arviointi
<u>Vipunen (ammattillinen koulutus)</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Opetushallinnon tilastointipalvelu • Tietoa ammatillisen koulutuksen hakijoista ja hyväksytyistä, uusista opiskelijoista, opiskelijoista sekä tutkinnon suorittaneista • Tietoa opintojen kulusta ja keskeyttämisestä, tutkinnon suorittaneiden sijoittumisesta, opiskelijapalautteesta sekä rahoituksesta • Opiskelijapalaute, aloittaneet ja päättäneet • Reaaliaikainen palaute
<u>Laajojen terveystarkastusten yhteenveto</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa oppilaiden hyvinvoinnista, luokka- ja kouluyhteisön tilasta ja mahdollisesta lisätuen tarpeesta. • Tietoa voidaan koota luokka-, luokkataso- tai koulukohtaisesti.
Poissaolotilastot	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilaiden/opiskelijoiden hyvinvoinnin indikaattori • Poissaolot oppimisen ja hyvinvoinnin riskitekijänä • Tuen tarpeen varhainen tunnistaminen • Kuvaa oppilaiden/opiskelijoiden kiinnittymistä • Kiinnittymisen tukeminen, läsnäoloa tukevan koulukulttuurin johtaminen ja tukeminen
Huoltajapalaute- ja opiskelijakyselyt	<ul style="list-style-type: none"> • Huoltajien palaute nuoren opiskeluun liittyvän ohjauksen, tuen ja yhteydenpidon toimivuudesta ja onnistumisesta
<u>Terveellisyyden, ja turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastukset</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Lakisääteinen ja toteutetaan kolmen vuoden välein • Opiskeluhoitoryhmä käsittelee tulokset ja asettaa kehittämistavoitteet niiden pohjalta • Tarkastuksen ohjeistus: <i>Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen</i>

5. Käytössä olevia yhteisöllisen työn toimintatapoja

Alla olevat alaluvut sisältävät käytänteitä koulutusasteittain sekä materiaalipankin yhteisöllisen työn toteuttamiseen. Otsikoita klikkaamalla pääset suoraan kyseisen aihealueen sivulle.

1. [Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö](#)

- [Perusopetus](#)
- [Toinen aste](#)
- [Materiaalipankki](#)

2. [Opiskeluhuoltoryhmän toiminta](#)

- [Perusopetus ja toinen aste](#)
- [Materiaalipankki](#)

3. [Tiedottaminen](#)

- [Perusopetus](#)
- [Toinen aste](#)
- [Materiaalipankki](#)

4. [Vuorovaikutus ja osallisuus](#)

- [Perusopetus](#)
- [Toinen aste](#)
- [Materiaalipankki](#)

5. [Terveys ja hyvinvointi](#)

- [Perusopetus ja toinen aste](#)
- [Materiaalipankki](#)

5.1 Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä (OHL 1:3 §).

Kodin ja oppilaitoksen välisellä yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas ja opiskelija saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. (Opetushallitus.)

Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus vaikuttaa koulutyöhön on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria (mt.).

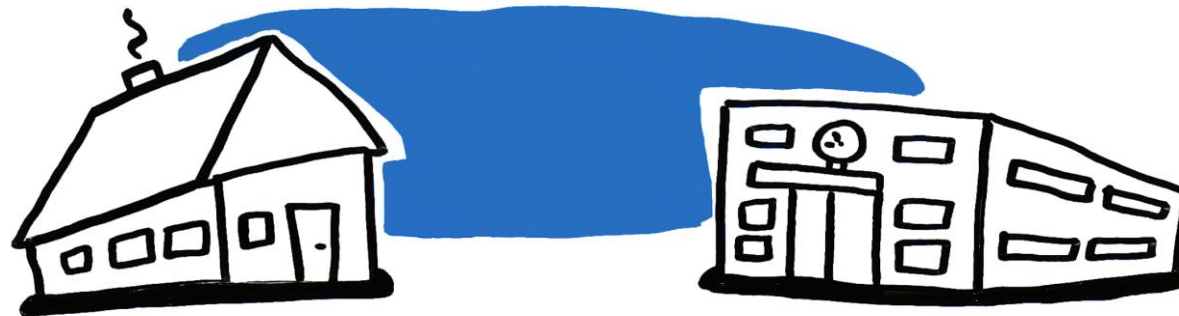
Rehtorin tehtävä on varmistaa huoltajien osallisuus.

Yhteistyön ja huoltajien osallisuuden kautta voidaan vahvistaa merkittävästi oppilaiden ja opiskelijoiden sekä koko

kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta. (Hietanen-Peltola ym. 2018.)

Huoltajien kanssa käytävä keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa

Perusopetussuunnitelman perusteet, lukion opetussuunnitelman perusteet ja ammatillisen koulutuksen opiskeluhuoltoon koskeva määräys **velvoittavat oppilaitoksia ottamaan opiskelijat ja huoltajat mukaan** vahvistamaan oppilaitosyhteisön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta ja niihin liittyvää yhteisöllistä toimintaa. (POPS, 2014; LOPS, 2019; OPH-4609-2022.)

Kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön käytänteitä

Esittäytyminen

- Yhteisöllisen opiskeluhuollon esittely.
- Opiskeluhuoltohenkilöstö esittäytyy ja tiedottaa koteihin työstään.

Huoltajien osallistuminen

- Huoltajia kutsutaan aktiivisesti mukaan koulun toimintaan ja kehittämiseen (esim. kyselyt, vanhempainillat, arviointikeskustelut, koulun yhteisölliset tapahtumat, kotikirjeet/tiedotteet).
- Osallistumiskanavia huoltajille voivat olla esimerkiksi [Vanhempainyhdistykset](#), -toimikunnat ja luokkien [vanhempaintiimit](#) (Hietanen-Peltola ym., 2018, s. 13).
- Luokan huoltajien toisiinsa tutustumista ja verkostoitumista voidaan tukea kannustamalla huoltajia perustamaan [luokkatoimikunta tai -tiimi](#) (Vanhempainliitto, 2023, s. 11).
- Huoltajien osaamista ja taitoja voidaan hyödyntää koulussa esimerkiksi oppilaanohjauksessa, oppitunneilla, ilmiöviikoilla tai vierailemalla huoltajien työpaikoilla (mt.).
- Osallisuuden tukemisessa kannattaa hyödyntää teknologian mahdollisuuksia.
- Mietitään keinoja osallistumiskynnyksen madaltamiseksi:
  - Lasten hoitopaikkojen järjestäminen tilaisuuksien ajaksi.
  - Matalan kynnyksen tapahtumat (juhlat, teemapäivät, peliillat, [Kodin ja Koulun Päivä](#))
  - Rehtori voi tiedottaa huoltajille säännöllisesti mahdollisuuksista osallistua koulun toimintaan ja sen kehittämiseen (mt., s. 4).
- Huoltajia voidaan kutsua opiskeluhuoltoryhmään kaikille huoltajille suunnatulla avoimella kutsulla. Osallisuus voi olla myös edustuksellista ja toteutua esimerkiksi vanhempainyhdistysten kautta. (Hietanen-Peltola ym. 2018.)
- Vanhempainillan sisältöjen viestiminen myös poissaolleille tärkeää.

Kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön käytänteitä

Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri

- Opiskeluhoitoryhmän toimintatapojen ja rakenteiden tulee tukea huoltajien osallisuutta sekä mahdollisuutta tuoda omia kokemuksia ja kehittämissuhteita esiin (Hietanen-Peltola ym., 2018).
- Huoltajien näkemyksiä kodin ja koulun yhteistyöstä voidaan kerätä myös kyselyllä tai keskustelemalla siitä vanhempainillassa (Vanhempainliitto, 2023).
- Koulun lukuvuosisuunnitelmaan voidaan nostaa kodin ja koulun yhteistyön teemoja, painopistealueita, tapahtumia ja vanhempainyhdistyksen toimintaa (mt.).
- Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden ja huoltajien näkemykset ja tarpeet huomioidaan osallisuuden ja yhteisöllisen työn toimintatapoja luodessa (Hietanen-Peltola ym., 2018).

Kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön käytänteitä

Esittäytyminen

- Opiskeluhoitohenkilöstö esittäytyy ja tiedottaa koteihin työstään.
- Viestinnässä on hyvä korostaa kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön tärkeyttä myös toisella asteella (Metso, 2019, s. 19).

Huoltajien osallistuminen

- Huoltajia rohkaistaan ja kannustetaan osallistumaan oppilaitoksen toimintaan ja sen kehittämiseen (mt.)
- Rehtori varmistaa huoltajien edustuksen yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä (Hietanen-Peltola ym., 2019).
- Tarvittaessa huoltajat voivat osallistua myös monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyyn.

- Huoltajille voidaan järjestää matalan kynnyksen tilaisuuksia, joissa pääsee tutustumaan oppilaitoksen toimintaan, henkilökuntaan ja toisiin huoltajiin. (mt.)
  - Kotiväen illat, avoimien ovien päivät ja illat, [Kodin ja Koulun Päivä](#), [Pop up –opiskelupäivät](#))
- Yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja sen toimintatapoja voidaan avata huoltajille esimerkiksi vanhempainilloissa, Wilmassa tai blogikirjoituksissa. (mt.)

Kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön käytänteitä

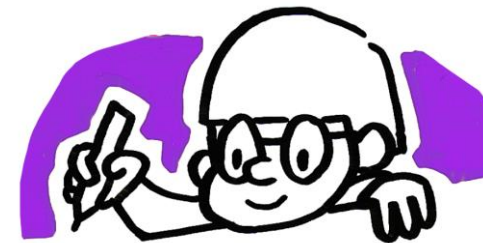
Huoltajien osallistuminen Tredussa

- Tredun toimipisteiden syksyisin järjestämät kotiväenillat uusien opiskelijoiden huoltajille. (Tredun opiskeluhuoltosuunnitelma, 2023.)
- Huoltajille suunnattuja muita tapahtumia ovat esimerkiksi toimipisteen avoimet ovet ja erilaiset opiskeluun liittyvät teemat (mt.).
- Huoltaja voi tulla tutustumaan toimipisteeseen tai keskustelemaan opiskelijansa opintojen etenemisestä sopimalla siitä opettajan tai opinto-ohjaajan kanssa (mt.).
- Huoltajat voivat seurata Wilmasta alaikäisen opiskelijan opintojen etenemistä ja poissaoloja sekä olla yhteydessä opiskelijan opettajiin ja oppilaitoksen tukipalveluihin (mt.).
- OMA-opettaja vastaa yhteydenpidosta opiskelijan huoltajien tai muiden laillisten edustajien kanssa (mt.).

Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri

- Huoltajien osallisuus edellyttää oppilaitoksilta osallistavan ja rohkaisevan toimintakulttuurin kehittämistä (Metso, 2019).
- Huoltajien näkemyksiä kodin ja koulun yhteistyöstä voidaan kerätä kyselyllä tai keskustelemalla siitä vanhempainillassa (Vanhempainliitto, 2020, s. 6).
- Erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ja huoltajien näkemykset ja tarpeet huomioidaan toimintatapoja luodessa (Metso, 2019).
- Lukuvuosisuunnitelmaan voidaan nostaa kodin ja koulun yhteistyön teemoja, painopistealueita, tapahtumia ja vanhempainyhdistyksen toimintaa (Vanhempainliitto, 2023).

Materiaalipankki

Perusaste

- [Vanhempainliitto: Kymmenen askelta kohti toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä](#)
  - Työkalu, jolla käydään läpi kodin ja koulun yhteistyön keskeiset teemat
  - Jokaisessa luvussa käsitellään yhtä yhteistyön teemaa tiedon, toimintavinkkien ja tsekkauslistan avulla
- [Yhteispeli koulussa – opas hyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen -materiaali](#)
  - Tutustumistapaaminen – Rakentavan yhteistyön luominen (s.120-127)
  - Vanhempainiltamalli (s.135)
- [Puhutaan koulumatkojen liikenneturvallisuudesta – vanhempainiltamalli](#)
  - Vanhempainiltamalli koulumatkojen liikenneturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä
- [Viesti-Wilmalla-viisaasti.pdf \(vanhempainliitto.fi\)](#)

Toinen aste

- [OSAKE: Suuntaa lukion ryhmänohjaukseen –opas](#)
  - Yhteydenpito huoltajiin (s. 51)
- [Vanhempainliitto: Tervetuloa toiselle asteelle!](#)
  - Opas peruskoulunsa päättävän nuoren vanhemmalle

5.2 Opiskeluhooltoryhmän toiminta

Yhteisöllisen työn suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa **koulukohtainen opiskeluhooltoryhmä**. Työtä toteutetaan opiskeluhoollon ohjausryhmän linjausten mukaisesti. (OHL 2:4 §; Opetushallitus.)

Ryhmä on kokoonpanoltaan monialainen ja siihen kuuluu opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuollon, psykologi- ja kuraattoripalveluiden sekä huoltajien, oppilaiden ja opiskelijoiden edustus. (Hietanen-Peltola ym., 2018.)

Työskentelyyn voidaan tarvittaessa kutsua mukaan myös oppilaitoksen ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ja asiantuntijoita (Opetushallitus).

Opiskeluhooltoryhmän kokouksissa asioita käsitellään vain yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla (mt.).

Opiskeluhooltoryhmän tehtäviä ovat esimerkiksi:

- Yhteisöllisen ja ennalta ehkäisevän työn tavoitteiden asettaminen, seuranta ja arviointi.
- Osallisuutta tukevien rakenteiden ja toimintatapojen luominen.
- Vuorovaikutuksen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen.
- Oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen.
- Terveiden ja mielenterveyden edistämisen käytännöt.
- Hyvinvointitilanteen yleinen seuranta ja arviointi.
- Opiskeluhoollosta tiedottaminen.
- Opiskeluhooltoon koskevan tiedon kokoaminen eri lähteistä.
- Opiskeluhooltoryhmän toimintatapojen kehittäminen ja arviointi.
- Osallisuudesta huolehtiminen (ml. oppilaat ja opiskelijat, huoltajat, yhteistyökumppanit).

Opiskeluhooltoryhmän käytänteitä

Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen

- Opiskeluhooltoryhmä voi järjestää suunnittelu- ja arviointipäiviä laajemmalla kokoonpanolla ja jalkautua luokkiin keskustelemaan oppilaiden kanssa (Hietanen-Peltola ym., 2019).
- Oppilaille, huoltajille ja yhteistyökumppaneille järjestettävät ”avoimet opiskeluhoaltopäivät” tai ”kyselytunnit”, joissa keskustellaan ajankohtaisista ilmiöistä ja yhteisistä asioista. (mt.)

Kokouskäytäntöjä

- Opiskeluhooltoryhmän työnjako, kokousajat, suunnittelupäivät ja tapahtumien ajankohdat voidaan päättää lukuvuoden alussa lukukaudelle tai koko lukuvuodelle (mt.).
- Kokousajoista tiedottaminen oppilaitoksen henkilöstölle, oppilaille, opiskelijoille ja huoltajille (mt.).
- Kokous voidaan järjestää luokassa, jonka tilannetta kokouksessa käsitellään (mt.).
- Ryhmistä, luokista ja kouluyhteisöstä keskustellaan yleisellä tasolla (ilmapiiri, työrauha, kiusaamisen esiintyvyys) siten, ettei yksittäistä oppilasta voi tunnistaa (mt.).

- Jäsenet voivat jakaa ryhmässä hyviä käytäntöjä, jotka ovat parantaneet viihtyisyyttä, hyvinvointia tai turvallisuutta muissa oppilaitoksissa (mt.).
- Ryhmän suunnittelupäivät voidaan järjestää myös koulun ulkopuolella (mt.).

Kirjaaminen

- Kokouksien asialistan lähettäminen ryhmän jäsenille etukäteen (mt.).
- Valmiin sähköisen muistiopohjan käyttö asioiden jäsentämiseen (mt.).
- Helposti saatavilla olevien muistioiden käyttäminen ryhmän tiedottamisen välineenä (mt.).
- Ryhmässä käsiteltyjen asioiden dokumentointi ennalta sovitulla tavalla (mt.).
- Tiedonkulun varmistaminen esittelemällä opiskeluhooltoryhmässä käsiteltyjä asioita henkilöstön kokouksissa sekä oppilaskunnan hallituksen ja vanhempainyhdistyksen kokouksissa (mt.).

Materiaalipankki

Perusaste

- [THL: Yhteisestä työstä hyvinvointia : opiskeluhooltoryhmä perusopetuksessa \(julkari.fi\)](#)
  - Opiskeluhooltoryhmän kokoonpano (s.16)
  - Osallistavia käytänteitä opiskeluhooltoryhmään (s.19)
  - Hyviä käytäntöjä kokousten järjestämiseen (s.20)
  - Opiskeluhooltoryhmän työskentelyn arviointityökalu, taulukko 2, (s.35)
- [Prosessimalli FLEXI: THL:N kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntäminen osana koulujen ja oppilaitosten arkea](#)

Toinen aste

- [THL: Toisella asteella toimien : opas oppilaitoksen opiskeluhooltoryhmälle \(julkari.fi\)](#)
  - Opiskeluhooltoryhmän kokoonpano s.23
  - Luku 8: Järjestöt oppilaitosten yhteistyö- kumppaneina s. 51
- [Saku ry: Opiskeluhoollon omavalvontamalli](#)
  - Tarkistuslista lakisääteisen omavalvonnan tueksi (Liite 2.)

5.3 Tiedottaminen

Aktiivinen ja läpinäkyvä viestintä pitää huoltajat ajan tasalla, lisää heidän kiinnostustaan oppilaitoksen hyvinvointityöhön ja saattaa ajan myötä lisätä myös osallistumishalukkuutta (Metso, 2019).

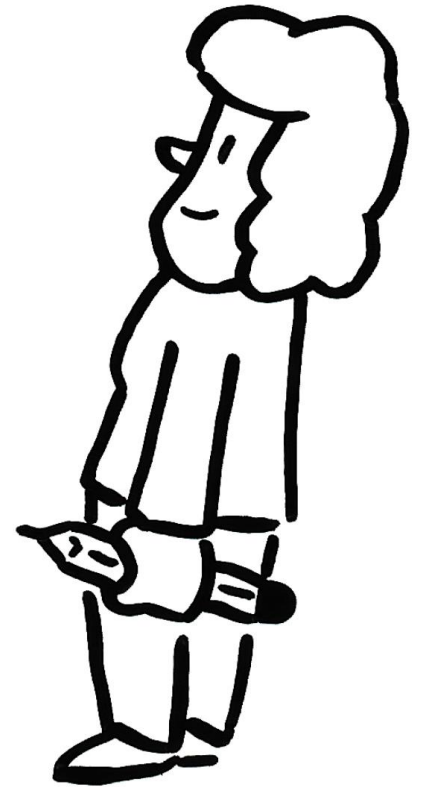
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta (OHL 2:11 §).

Tiedonsaanti opiskeluhuollosta on välttämätön osa opiskelijoiden, huoltajien, opiskeluhuollossa toimivien ammattilaisten sekä muiden yhteistyötahojen osallisuudelle (Perälä ym., 2015).

Toimiva vuorovaikutus edellyttää myös ymmärrettävää viestintää, jonka periaatteita ovat selkokieliyys, saavutettavuus ja lähestyttävyyys.

[Lue lisää saavutettavuusvaatimuksista.](#)

Kaikessa viestinnässä tulee tarvittaessa käyttää tulkkauspalveluita (Opetushallitus).

Tiedottamisen käytänteitä

Arjen tiedottaminen

- Oppilaitoksissa opiskelijoille tiedottaminen onnistuu usein parhaiten luokka- ja ryhmäkohtaisissa tapaamisissa (Perälä ym., 2015).
- Luokanopettaja tai -valvoja voi pitää omalle luokalleen opiskeluhoitoa käsitteleviä tietoiskuja, jossa pohditaan oppilaiden kanssa yhdessä, mistä asioista he toivovat tietoa. Tietoiskun voi pitää myös opiskeluhoitoryhmän oppilasjäsen. (Hietanen-Peltola ym., 2018.)
- Oppilaille voidaan tehdä omia tiedotteita, teemallisia välitunti-infoja tai videoita. Oppilaita voidaan myös pyytää itse muokkaamaan tiedotteita osana eri oppiaineiden, kuten äidinkielen, opetusta (mt.).
- Tiedottamisessa voidaan hyödyntää sosiaalisen median mahdollisuuksia.
- Välitunnilla pidettävien ”opiskeluhoitokahviloiden” avulla opiskeluhoitoon palveluja ja asiantuntijoita voidaan tehdä lähestyttävämmiksi (mt.).
- Opiskeluhoitoryhmä voi suunnitella ja toteuttaa koulun arkeen sopivia tapahtumia ja teemapäiviä, joissa opiskeluhoitoon toimijat

- tulevat tutuiksi. Oppilaiden luovuuden hyödyntäminen ideoinnissa ja järjestämisessä on suositeltavaa. (mt.)

Monikanavainen tiedottaminen

- Huoltajille voidaan tiedottaa lukuvuoden alussa kotiin osoitetuilla tiedotteilla, oppilaitoksen ilmoitustaululla ja kotisivuilla sekä opettajankokouksissa ja vanhempainilloissa (mt.).
- Opiskeluhoitoryhmän toiminnasta ja kokouksessa käsitellyistä asioista voidaan tiedottaa esimerkiksi luokanvalvojen tunneilla, opettajankokouksissa, vanhempainilloissa ja koulun johtokunnan kokouksessa (mt.).

Tiedottamisen kohdentaminen

- Tiedottamisessa huomioidaan erilaiset kohderyhmät: opiskelijat ja huoltajat, tiedottaminen oppilaitoksen sisällä sekä tiedon välittäminen oppilaitoksen ulkopuolisille yhteistyötahoille (Perälä ym., 2015).
- Kulttuuristen ja kielellisten tekijöiden sekä oppilaiden ikä- ja kehitystason huomioiminen (mt.).

Tiedottamisen käytänteitä

Arjen tiedottaminen

- Tiedottaminen usein helpointa luokka- ja ryhmäkohtaisissa tapaamisissa. (Perälä ym., 2015).
- Opiskelijoille voidaan tehdä tiedotteita, teemallisia tauko-infoja tai [videota](#), joiden tekemiseen he voivat itse osallistua osana eri oppiaineiden, kuten äidinkielen opetusta. (Hietanen-Peltola, 2019.)
- Opiskeluhoitoryhmä koordinoi opiskeluhoollon tiedottamista sekä suunnittelee tiedottamisen tavat, sisällöt, aikataulut ja vastuut. (Hietanen-Peltola, 2019.)
- Tiedottamisessa hyvä huomioida, että opiskeluhoolto voi olla vieras käsite uusille opiskelijoille ja huoltajille. (mt.)
- Viestintä on monikanavaista ja siinä voidaan hyödyntää sosiaalisen median mahdollisuuksia. (mt.)
- Ryhmänohjaaja/opettaja voi pitää luokalleen opiskeluhoollon käsitteleviä tietoiskuja, jossa pohditaan opiskelijoiden kanssa yhdessä, mistä asioista he toivovat tietoa. Tietoiskun voi pitää myös opiskeluhoitoryhmän opiskelijajäsenen. (mt.)
- Opiskeluhoitoryhmän jäsenet ja opiskeluhoollon palvelujen ammattilaiset voivat vierailla luokissa kertomassa toiminnasta. (mt.)

- Tauoilla pidettäviä ”opiskeluhoollon kahviloiden” avulla opiskeluhoollon palveluja ja asiantuntijoita voidaan tehdä lähestyttävämmiksi. (mt.)

Monikanavainen tiedottaminen

- Oppitunnit, tutortunnit, välitunnit, oppilaitoksen tapahtumat, oppilaitoksen kotisivut, Wilma, some-kanavat (mt.).
- Opiskeluhoitoryhmän toiminnasta ja kokouksessa käsitellyistä asioista voidaan tiedottaa eri oppitunneilla, opettajankokouksissa, vanhempainilloissa ja koulun johtokunnan kokouksessa (mt.).

Tiedottamisen kohdentaminen

- Tiedottamisessa huomioidaan erilaiset kohderyhmät: opiskelijat ja huoltajat, tiedottaminen oppilaitoksen sisällä sekä tiedon välittäminen oppilaitoksen ulkopuolisille yhteistyötahoille (Perälä ym. 2015).
- Kulttuuristen ja kielellisten tekijöiden sekä oppilaiden ikä- ja kehitystason huomioiminen (Perälä ym. 2015).

Materiaalipankki

Perusaste

- [Yhteispeli koulussa – opas hyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen –materiaali](#)
  - Tiedottamisen toimintatavat:
    - *Luokkatiedote (s.128-129)*
    - *Luokan kuulumiset –kirje (s.130)*
    - *Myönteinen viesti (s.130-131)*
    - *Luokkavierailu (s.132-134)*

Toinen aste

- [Esteettömästi toisen asteen opintoihin | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

5.4 Vuorovaikutus ja osallisuus

- **Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan** kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien sekä opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on edistettävä opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. (OHL 1:4 §.)
- **Oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä** vastaa osallisuuden toteutumisesta oppilaitosyhteisössä.
- Osallisuuden edistämiseksi huolehditaan siitä, että opiskelijat ja henkilöstö kuuluvat oppilaitosyhteisöön ja että yhteisön jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. (Perälä ym., 2015.)
- **Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen** kuuluu sekä perusopetuksen että lukion opetussuunnitelmaan (POPS, 2014; LOPS, 2019).
- Opettajat ja muut koulussa työskentelevät aikuiset mallintavat ja opettavat tunnetaitoja oppilaille omalla toiminnallaan (Opetushallitus).
- **Oppilaiden ja opiskelijoiden vuorovaikutustaitojen vahvistaminen** arjen tilanteissa vahvistaa kouluun ja opintoihin kiinnittymistä, luo läsnäoloa tukevaa toimintakulttuuria ja ehkäisee poissaoloja (Sergejeff, 2023).
- **Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen edistää** oppilaiden ja opiskelijoiden mielenterveyttä, akateemisia taitoja ja vertaissuhteita, tukee itsetunnon kehittymistä ja riidanratkaisukykyä sekä vahvistaa oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. (Perälä ym., 2015.)

Käytänteitä vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemiseen

Osallisuuden tukeminen

- Oppilaat voivat osallistua luokkien ryhmäyttämispäivien ideointiin ja toteutukseen (Hietanen-Peltola ym., 2018).
- Vertaistoiminnan kautta (esim. tukioppilastoiminta, kummioppilastoiminta, vertaissovittelu Verso, välkkäritoiminta (mt.).
- Ryhmätoimintaan pohjautuvia rakenteita ovat muun muassa [KiVa-koulu](#), [Friends-toiminta](#), Art-ryhmät, perhekerhot (mt.).

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen

- Tunne- ja vuorovaikutustaitoja opitaan osana oppilaitoksen arkista toimintaa (mm. kohtaamiset käytävällä, läsnäolo vuorovaikutustilanteissa).
- Läsnäolo oppilaille voi toteutua myös somessa (arjen kuulumiset ja ilmiöt, tapahtumista tiedottaminen jne.)
- Koulut voivat järjestää tunne- ja vuorovaikutustaitojen teemapäiviä, välituntitoimintaa, oppitunnin aloituksia (Sergejeff, 2023).

- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta voidaan toteuttaa erillisinä oppitunteina tai olemassa olevilla oppitunneilla opetussuunnitelman mukaisesti (mt.).

Sosiaalisen vastuullisuuden tukeminen

- Sosiaalista vastuullisuutta tuetaan oppilaitoksen toimintakulttuurilla, jossa otetaan huomioon oman toiminnan vaikutukset muihin ihmisiin ja yhteisöön. (Perälä ym., 2015.)
- Opiskelijat ja huoltajat sekä oppilaitoksen ulkopuoliset yhteistyötahot otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan keinoja kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi (Perälä ym., 2015).
- Opetussuunnitelmien perusteissa ja ammatillisen peruskoulutuksen muissa määräyksissä on tarkemmin kuvattu, mitä oppilaitoksen kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisyä koskevaan suunnitelmaan tulee sisältyä (mt.).

Käytänteitä vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemiseen

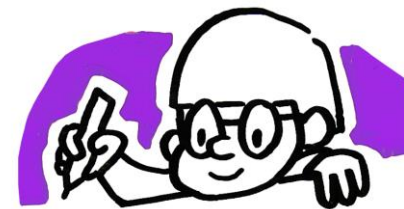
Osallisuuden tukeminen

- Uusille opiskelijoille voidaan järjestää syksyisin yhteinen ryhmäytymispäivä. Ryhmäytymisen onnistumista seurataan, ja tarvittaessa järjestetään ylimääräistä ryhmäytymistoimintaa niille ryhmille, joissa ryhmäytymisessä on haasteita. (Hietanen-Peltola ym., 2019.)
- Opiskelijat voidaan ottaa mukaan ideoimaan ja toteuttamaan ryhmäyttämispäiviä (mt.).
- Vertaistoiminnan kautta (opiskelijakunta, tutorit, alumnitoiminta, [vertaissovittelu Verso](#)) (mt.).
- **Ryhmätoiminnallisia rakenteita ovat esimerkiksi:**
  - Kuraattorin ja psykologin vetämä työelämässä oppimisen tsemppi-ryhmä, jolla tuetaan ensimmäisille työelämässä oppimisen jaksoille siirtymistä (mt.).
  - Verkkokeskusteluina iltaisin toteutettava Elämän taidot verkkokurssi, joka sisältää alustukset etukäteen tutustuttavista teemoista sekä teemoihin liittyvät chatit ilta-aikaan. Kurssi mahdollistaa myös työelämäjakson aikaisen vertaistuen (mt.).

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen

- Oppilaitoksissa voidaan kiinnittää huomiota taukojaan yksin viettävien opiskelijoiden määrään ja tarvittaessa tukea opiskelijoiden ryhmäytymistä. (mt.)
- Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset voivat pitää esimerkiksi hyvinvointiteemaisia päivänavauksia (mt.).
- Oppilaitokset voivat järjestää tunne- ja vuorovaikutustaitojen teemapäiviä, taukotoimintaa sekä oppitunnin aloituksia (Sergejeff, 2023).
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta voidaan toteuttaa erillisinä oppitunteina tai olemassa olevilla oppitunneilla opetussuunnitelman mukaisesti. (mt.)

Materiaalipankki

Perusaste

- [Tukea arkeen! | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Keinoja lasten ja nuorten emotionaalisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen taitojen tukemiseksi.
- [Dialogi- ja tunnetaidot opetuksessa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Vinkkejä ja työkaluja tunnetaitojen tukemiseen
- [Yhteispeli koulussa – opas hyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen –materiaali](#)
  - 11 tunne- ja vuorovaikutustaitoa sekä ohjeet opettamiseen (s. 105-118)
- [OSAKE: Kouluvalmentajatyön käsikirja](#)
  - Liite 1: Työskentelymenetelmiä yhteisölliseen työhön.
- [OSAKE: Tampereen seudun luokanohjaajuuden tuen materiaalit](#)
  - Työkalu uuden 7.-luokan kanssa aloittavien luokanohjaajien ja -valvojen työn tueksi. (löytyy sivun alaosasta)
- [OSAKE: Tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen opetusmateriaalia](#)
- [OKM: Yhteisellä koulutiellä : Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)
  - [Liite: Työkalu osallisuuden kartoitukseen](#)
- [MLL:n materiaali vuorovaikutustaitojen opetukseen](#)
  - Ryhmytymistä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja tukevaa materiaalia 1.-9.-luokkalaisille.

Toinen aste

- [Suuntaa lukion ryhmänohjaukseen, vuositasoiset teemat ja harjoitukset -opas](#)
  - Opas ryhmänohjauksen toteutukseen
- [Nuoret ja osallisuus –sivusto](#)
  - Tietoa nuorten osallisuudesta sekä työkaluja osallisuuden toteuttamiseen
- [Oma oppilaskunta –sivusto](#)
  - Tukipalvelu oppilaskuntia ohjaaville opettajille
  - Materiaalia jaoteltuna eri toiminta-alueiden alle
- [Oivalluksia ryhmästä – pintaa syvemmälle koulun ryhmäilmiöihin](#)
- [Kasku-malli ammatilliseen koulutukseen](#)
  - Työkalu koulutuksen aikana tapahtuvan vuorovaikutuksen, kohtaamisen, osallisuuden kokemuksen sekä ammatillisen kasvun tukemiseen.
- [PopUp-koulun verkkopalvelu](#)
  - Työkalu yhteisöllinen oppimistapahtuman järjestämiseen.
  - Opettamaan pääsevät jonkin tiedon hallitsevat opiskelijat, huoltajat tai lähialueen toimija ja muut kuntalaiset.
- [MLL:n materiaali vuorovaikutustaitojen opetukseen](#)
  - Ryhmytymistä sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja tukevaa materiaalia toisen asteen opiskelijoille.

5.5 Terveys ja hyvinvointi

- Opiskeluhuollon tulee edistää ja tukea oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäistä erilaisten ongelmien, kuten kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan syntymistä koulu- ja oppilaitosyhteisöissä. (Opetushallitus.)
- Oppilailla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 7:29 §; Lukiolaki 7:40 §; Laki ammatillisesta koulutuksesta 9:80 §).
- Koulutuksen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan kuuluu suunnitelma oppilaiden ja opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä toimenpiteet oppilaiden ja opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (OHL 2:13 §).
- Huoltajien ja muiden viranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja

väkivaltatilanteiden lopettamiseksi (Opetushallitus).

- Oppilaitosympäristöä kehittämällä lisätään myös viihtyvyyttä ja tuetaan yhteisöllisyyttä.

Terveyden ja hyvinvoinnin tukemisen sisältöjä:

- Kouluympäristön esteettömyydestä, terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen
- Kuulumisen tunteen vahvistaminen
- Ehkäisevä päihdetyö
- Liikkumisen edistäminen
- Mielen terveyden tukeminen
- Hyvän arjen taitojen vahvistaminen (mm. syöminen, some, nukkuminen)

Terveyden ja hyvinvoinnin tukemisen käytänteitä

Terveelliset elämäntavat ja hyvinvointi

- Hyvinvointinäkökulmien pohdinta esim. koulun ruokailujärjestelyissä tai välituntien ja oppituntien jakottamisessa sekä koeviikkojen aikataulutuksessa ja suunnittelussa. (Hietanen-Peltola, 2019.)
- Terveyttä edistäviin elintapoihin liittyvät teemapäivät ja tapahtumat (esim. päihteettömyys ja liikunta), hyvinvointioppitunnit, ryhmäyttäminen, ryhmätoiminta, oppilaitostasoiset teemaluennot. (mt.)
- [Esimerkki kouluterveyskyselyn tulosten hyödyntämisestä osana koulun ja oppilaitosten arkea](#)
- Hyvinvointia haastavien ilmiöiden ratkaisemisessa voidaan hyödyntää [ilmiölähtöisesti toimivan yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintamallia](#) (ks. Luku 6).

Oppilaitosympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- Uusille opettajille ja muille toimijoille järjestetään perehdytys oppilaitoksen turvallisuusohjeista ja käytännöistä ennen lukuvuoden alkua.
- Oppilaat, opiskelijat ja huoltajat sekä alueen muut turvallisuustoimijat (poliisi, pelastusviranomaiset, kolmas sektori) voidaan ottaa mukaan oppilaitoksen turvallisuustyöskentelyyn (Korpilahti ym., 2015).
- Terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastusten toteuttamisen tueksi laadittu [ohjeistus](#).
- Oppilaitoksen kaikki lakien ja määräysten velvoittamat, turvallisuutta edistävät suunnitelmat ja ohjeistukset voidaan koota yhteen turvallisuuskansioon (mt.).
- Tapaturma- ja väkivaltatapahtumien seuranta ja kerättyjä tietojen hyödyntäminen vaara- ja uhkatilanteisiin varautumisessa (mt.).

Terveyden ja hyvinvoinnin tukemisen käytänteitä

Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy

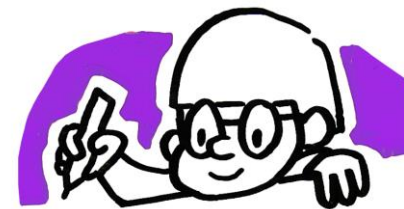
- Väkivaltatilanteiden käsittelyssä voidaan hyödyntää esimerkiksi [Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa –mallia](#), jolla voidaan seurata väkivalta- ja uhkatilanteiden määrää ja laatua. (Hietanen-Peltola & Korpilahti, 2015.)
- Oppilaitoksissa voidaan toteuttaa valistuskampanjoita yhteistyössä järjestöjen ja eri viranomaisten kanssa ([Nou Hätä!-pelastustaitokampanja](#), [paloturvallisuusviikko](#), [turvallisuusviranomaisten 112-päivä](#)) (mt.).

Oppilaitosympäristön esteettömyys ja saavutettavuus

- Suunnittelussa huomioidaan ihmisten moninaisuus ja erilaiset tarpeet (mt.).
- Oppilaitoksen tilojen lisäksi toiminnan tulee olla esteetöntä eli syrjinnänvastaista ja avointa kaikkien osallistumiselle ja huomioimiselle (mt.).

- Fyysisesti esteetön toimintaympäristö parantaa turvallisuutta. (Mm. tasoerojen näkyminen, liukastumisten ehkäisy sopivilla pintamateriaaleilla ja kaiteiden asentamisella. (mt.))
- Kriisitilanteissa, kuten tulipalossa, on välttämätöntä, että oppilaitoksen kaikki jäsenet saavat tiedon paloilmoitin- ja kuulutusjärjestelmän kautta, ja heidän tulee pystyä löytämään ulos tiloista selkeiden opasteiden avulla (mt.).
- Tasa-arvoa tuetaan koulutuksessa ottamalla huomioon lasten ikä ja kehitys. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa siitä, että joka vuosi laaditaan oppilaitoskohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma yhdessä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa (mt.).

Materiaalipankki

Perusaste

- [Ei kaikelle välivallalle –sivusto | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Opetushallituksen kokoamaa materiaalia kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi
- [Kouluikäisten terveyden polku | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Kodin ja koulun sekä koulun terveyden edistämisen toimijoiden yhteistyöväline.
- [Tasa-arvotyö on taitolaji | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa.
- [Tasa-arvokasvatuksessa.fi](#)
  - Vinkkejä tasa-arvon toteuttamiseen käytännössä
- [Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Luvussa 7 toimintaohjeita ammattilaisille, oppilaille ja huoltajille.
- [Hyviä toimintatapoja osallistumisen toteuttamiseen peruskouluissa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- [MLL - Kummioppilastoiminnan opas](#)
  - Kummioppilaiden koulutusmalli (s.9).
  - Ideoita kummioppilastoiminnan toteuttamiseen (s.21).
- [ITLA: Tukimateriaalia lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden vahvistamiseen](#)

Toinen aste

- [Esteettömästi toisen asteen opintoihin | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Vinkkejä mm. ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen esteettömän opiskelijavalinnan toteutukseen
- [Ohjeet ammatillisen ja lukiokoulutuksen opiskelijoille - Seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Materiaali, jossa käytännön ohjeita opiskelijoille seksuaalisen häirinnän ja väkivallan tunnistamiseen, ehkäisemiseen ja niihin puuttumiseen.
- [Ei kaikelle välivallalle –sivusto | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Opetushallituksen kokoamaa materiaalia kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi
- [Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Käytänteitä yhdenvertaisuutta tukevan toimintakulttuurin luomiseen
- [Hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä ruokailusta | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
  - Opiskelijoiden osallisuuden vahvistaminen kouluruokailuissa (s. 42).
- [Opiskelijat mukaan : Vinkkejä oppilaitostapahtumien järjestämiseen \(julkari.fi\)](#)
- [Hyvinvoiva amis –työkalut](#)
  - [Hyvinvoivan oppimisympäristön malli](#)
  - [Menetelmäpankki | Hyvinvoivaamis.fi](#) (Sisältää laajasti valtakunnallisia hyvinvointia edistäviä malleja ja käytänteitä)
- [ITLA: Tukimateriaalia lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden vahvistamiseen](#)

6. Ilmiölähtöinen toimintamalli yhteisöllisessä opiskeluhuollossa

Mitä ilmiölähtöisesti toimiva yhteisöllinen opiskeluhuolto tarkoittaa?

- Tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvä arki ja hyvinvointi yksilönä ja yhteisönä.
- Monet yhteiskunnalliset ilmiöt ja pirulliset ongelmat konkretisoituvat kouluissa, lähellä lasten, nuorten ja perheiden arkea.
- Toimintamalli on työkalu lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia haastavien ilmiöiden taklaamiseen yhdessä (ekosysteeminä):
  - Ratkaistaan ilmiöitä paikallisesti ja yhdessä yhteisöllisessä opiskeluhuollossa.
  - Huoltajat, oppilaat ja opiskelijat sekä eri palveluiden asiantuntijat osallistuvat ilmiön taklaamiseen.
  - Toimitaan joustavasti, ketterästi ja ajantasaisesti; ei ole yhtä oikeaa tapaa edetä prosessissa.

- Työtä ohjaavat keskeiset periaatteet: Systemisyys; dialogisuus, osallisuus, perhe- ja lapsilähtöisyys, yhteistoiminnallisuus.

Lue lisää: [Ilmiölähtöisen yhteiskehittämisen toimintamalli | Innokylä \(innokyla.fi\)](https://innokyla.fi)

Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot

Sovittu koordinaatio

Vastuutaho tai -tahot, jotka johtavat, koordinoivat ja tukevat ilmiölähtöistä työskentelyä. Tämä voi olla esimerkiksi koulukuraattori, rehtori, vanhempainyhdistys tai monialainen tiimi. Koordinaatiota tarvitaan havaintojen tekemiseen sekä prosessin työskentelyn ja osallistujien koordinointiin.

Osallistuminen, vuorovaikutus ja kuuntelu

Yhteisön jäsenten, oppilaiden, vanhempien sekä ammattilaisten osallistuminen ja kuuleminen ovat keskeisiä. Tämä vaatii rakenteita osallistumiseen ja vuorovaikutukseen, kuten säännöllisiä foorumeita, joissa opettajat, oppilaat, vanhemmat ja muut toimijat voivat ilmaista näkemyksiään ja huoliaan sekä osallistua päätöksentekoon. Tässä on mahdollista hyödyntää olemassa olevia ryhmiä ja tapaamisia, kuten vanhempainiltoja ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoryhmää.

Monitoimijainen asiantuntijuus ja yhdessä tekeminen

Eri ammattiryhmien, kuten opettajien, koulukuraattorien, psykologien, sosiaalityöntekijöiden ja muiden asiantuntijoiden yhdessä tekemistä tarvitaan mahdollistamaan kokonaisvaltaiset näkökulmat ilmiöiden ymmärtämiseen ja niihin puuttumiseen.

Selkeä toimintamalli ja suunnitelma

Ilmiölähtöisen työskentelyn tulee perustua yhteisesti tiedostettuun prosessisuunnitelmaan, jossa on kuvattuna toiminta, vastuut ja aikataulut. Yhteisen toimintamallin avulla kaikki ymmärtävät, mitä odottaa.

Yhdessä oppiminen

Ilmiölähtöinen työskentely vaatii oppimista kaikilta osapuolilta. Toimintaa voi lähestyä yhdessä kokeilemisen ja harjoittelun ajatuksella. Tärkeää on myös arvioida yhteistä prosessia ja onnistumista.

Kriittinen ajattelu ja reflektointi

Kouluyhteisön tulee olla tietoinen siitä, mitkä ilmiöt ovat oleellisia ja miten syvällisesti niihin tulisi puuttua. Kaikkea ei voida ratkaista, mutta tarkoituksenmukainen ja realistinen lähestymistapa yleensä johtaa vaikuttavampiin tuloksiin.

Pitkäjänteinen sitoutuminen

Ilmiölähtöinen työskentely on jatkuva prosessi, joka vaatii aikaa, se ei ole pikaratkaisu. Pitkäjänteinen kaikkien osapuolten sitoutuminen on tarpeen, jotta voidaan nähdä tuloksia ja saavuttaa muutoksia yhteisössä.

Ilmiölähtöisen kehittämisen toimintamalli

Perheet,
arkiympäristöt
ja ekosysteemit

Tarkoituksen-
mukaiset toimijat,
lapset, nuoret ja perheet
sekä ammattilais-
verkosto,
työskentelevät yhdessä
systemisellä työotteella

Miten onnistumme?

Mitä havaintoja on?

Päätös

Mistä tässä on kyse?

1. Ilmiön
hahmottaminen

2. Ilmiön
ymmärtäminen

4. Toimeenpanon
organisoiminen
ja seuranta

3. Ratkaisujen
suunnittelu

Mitä on mahdollista tehdä?

Päätös

PERHEKESKUS
Mukana elämässä.

Lue lisää:

[Ilmiölähtöisen yhteiskehittämisen toimintamalli | Innokylä \(innokyla.fi\)](https://www.innokyla.fi)

Yhteiskehittäjät

- Ilmiölähtöisesti toimiva yhteisöllinen opiskeluhoito – toimintamalli on kehitetty yhteiskehittämisprosessissa vuoden 2023 aikana.
- Yhteiskehittäminen on toteutettu työpajatyöskentelyllä sekä pilotoimalla toimintamalla Sastamalan perhekeskuksessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitossa.
- Yhteiskehittämiseen on osallistunut vähintään 105 vanhempaa, yläkouluikäisiä nuorta sekä perhekeskukseen ja yhteisölliseen opiskeluhoitoon liittyvää ammattilaista eri toimialoilta.
- Yhteiskehittämisestä on vastannut Pirkanmaan Tulevaisuuden SOTE-keskushanke yhdessä tehden Yhdessä yhteisöllisesti-hankkeen, Opinkirjon ja Vanhempainliiton sekä Sastamalan perhekeskuksen kanssa.
- Lisäksi apuna yhteiskehittämisessä on ollut Uotta oy (tekoälyn hyödyntäminen verkostotyössä) ja Sitra (ilmiölähtöinen työskentely).

Yhteisöllinen
opiskeluhoito
on kaikkien asia!

7. Yhteisöllisen opiskeluhuollon laadun arviointi

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelmallisuudesta, toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista vastaavat eri tasoilla toimivat ryhmät:

Alueellisesti alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Kuntatasolla koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä

Koulu- tai oppilaitostasolla koulu- tai oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä

Työn laadun ja vaikuttavuuden seurantaan hyödynnetään luvussa 4 esiteltyjen mittareiden pohjalta kerättyä määrällistä ja laadullista dataa.

Lähteet

- Hietanen-Peltola, M., & Korpilahti, U. (2015). Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-505-9>
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Autio, E., & Palmqvist, R. (2018). Yhteisestä työstä hyvinvointia: Opiskeluhooltoryhmä perusopetuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-137-9>
- Hietanen-Peltola, M., Laitinen, K., Järvinen, J., & Fagerlund-Jalokinos, S. (2019). *Toisella asteella toimien: opas oppilaitoksen opiskeluhooltoryhmälle*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-374-8>
- Korpilahti, U., Kolehmainen, L., Markkula, J., Ojala, T. & Somerkoski, B. (2015). Turvallisuuden edistäminen yhteisössä ja ympäristössä. Teoksessa M. Hietanen-Peltola & U. Korpilahti (toim.), *Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen* (s. 51–54). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-505-9>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.
- Lukiolaki 10.8.2018/714.
- Opetushallitus. (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. [perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf \(oph.fi\)](#)
- Opetushallitus. (2019). Lukion opetussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf
- Opetushallitus. (2023). Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhooltosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa. Määräys OPH285-2018.

Lähteet

Opetushallitus. Opiskeluhoitopalveluista apua ja tukea oppilaille ja opiskelijoille. Haettu 9.1.2024 osoitteesta [Opiskeluhoitopalveluista apua ja tukea oppilaille ja opiskelijoille | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/kehittaminen/perusopetuksen-opiskeluhoolto-koulun-hyvinvointityota-ja-tukee-jokaista-oppilasta)

Opetushallitus. Perusopetuksen opiskeluhoolto on koulun hyvinvointityötä ja tukee jokaista oppilasta. Haettu 10.11 osoitteesta <https://www.oph.fi/kehittaminen/perusopetuksen-opiskeluhoolto-koulun-hyvinvointityota-ja-tukee-jokaista-oppilasta>

Opetushallitus. *Perusopetuksen opiskeluhoolto on koulun hyvinvointityötä ja tukee jokaista oppilasta.* <https://www.oph.fi/kehittaminen/perusopetuksen-opiskeluhoolto-koulun-hyvinvointityota-ja-tukee-jokaista-oppilasta>

Opetushallitus. Tunnetaidot koulussa. Haettu 9.1.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/kehittaminen/perusopetuksen-opiskeluhoolto-koulun-hyvinvointityota-ja-tukee-jokaista-oppilasta>

Opetushallitus. Väkivallan ehkäiseminen ja turvallisuutta edistävät toimintamallit. Haettu 9.1.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/kehittaminen/perusopetuksen-opiskeluhoolto-koulun-hyvinvointityota-ja-tukee-jokaista-oppilasta>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Perttula, R., Pääkkönen R. & Muinonen E. (2019). Miksi yhteisöllinen opiskeluhoolto kannattaa?. Teoksessa M. Hietanen-Peltola, K. Järvinen, J. Fagerlund-Jalokinos (toim.), *Toisella asteella toimien – opas oppilaitoksen opiskeluhoitoryhmälle* (s. 49–50). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-374-8>

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Perälä, M. L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P. L. (2015). *Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-292-8>

Lähteet

Pirkanmaan hyvinvointialueen Opiskeluhoollon suunnitelma, luonnos.

Sergejeff, J. (2023). *Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023:27). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-924-0>

Tampereen seudun ammattiopisto, Opiskeluhooltosuunnitelma 2023-2024.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Yhteisöllinen opiskeluhoolto. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto>

Tuomisto S. (2016). Välituntitoiminta – Monipuolista toimintaa koulun arkeen. Osava-hanke. Haettu 5.1.2024 osoitteesta https://osavablog.files.wordpress.com/2016/12/vc3a4lituntitoimintapaketti_osava.pdf

Ulmanen, S. (2017). *Miten kiinnittyä kouluun? : Oppilaiden näkökulma koulutyöhön kiinnittymisen haasteisiin*. Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0465-2>

Vanhempainliitto. (2023). Kymmenen askelta kohti toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä : Kirjauksista käytäntöön. [Kymmenen-askelta Kirjauksista-käytäntöön 2023.pdf \(vanhempainliitto.fi\)](#)

Virtanen, T. (2017). Näkökulmia oppilaan kouluun kiinnittymiseen. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin*, 27(2). <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/78347>

Yhteisöllinen
opiskeluhuolto
on kaikkien asia!

Yhdessä yhteisöllisesti -
hanke on saanut avustusta
Opetus- ja
kulttuuriministeriöstä

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET